

Kilis İli Yöresel Yemeklerinde Suriye Göçünün Gölgesi (Shadow of Syrian Migration in Kilis Province Local Foods)

*Melda AKBABA^a , Gamze ÖZEL^a

^a Kilis 7 Aralık University, Tourism and Hotel Management Vocational School, Department of Hotel, Restaurant and Catering Service, Kilis/Turkey

Makale Geçmişi

Gönderim Tarihi: 27.03.2020

Kabul Tarihi: 13.05.2020

Anahtar Kelimeler

Yemek kültürü
Yöresel yemek
Göç
Suriye
Kilis ili

Öz

Toplumdaki bireylerin tarihsel süreç içerisinde oluşturdukları değerler bütünü toplumun kültürünü ifade etmektedir. Yemekler de zamanla o toplumun kültürünün bir parçası haline gelmekte ve yemek kültürü olarak karşımıza çıkmaktadır. Yaşanan göçler mevcut yörenin kültürüne sosyo-kültürel bir aktarımla etkide bulunabilmekte, bu durum yemek kültüründe süreç içerisinde çeşitli değişiklikler meydana gelebilmektedir. Bu kapsamda çalışma coğrafi konumuna bakılınca Kilis ili hali hazırda Halep mutfağının etkilerini taşıyan zengin bir yemek kültürüne sahip olmakla beraber yaşanan göç sonrasında kendi nüfusundan fazla Suriyeli barındıran tek il olarak mevcut yemek kültürleri ve mutfakların bilinirlik düzeylerini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Çalışmada anket tekniğinden yararlanılmış olup elde edilen bulgulara göre Kilis ili yemekleri Suriye yemekleri tarafından açıklanabilmekte ve bağımlı ve bağımsız değişken arasındaki ilişkinin anlamlı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcıların Kilis yemeklerinin bilinirliğindeki bir birimlik artış Suriye yemeklerinin bilinirliğinde azalış sağladığı belirlenmiştir.

Keywords

Food culture
Local food
Migration
Syria
Kilis province

Abstract

The totality of values created by individuals in the society in the historical process expresses the culture of the society. Food becomes a part of that society's culture over time and appears as a food culture. Various changes may occur in the process of food culture, especially migrations can affect the culture of the current region with a socio-cultural transfer. In this context, considering its geographical location, Kilis province already has a rich food culture carrying the effects of Aleppo cuisine and as the only province with more Syrians than its own population after the migration, It was carried out to determine the level of awareness of current food cultures and cuisines. The survey technique was used in the study. According to the findings, Kilis food can be explained by Syrian food. It is concluded that the relationship between the dependent and independent variables is not significant. It was determined that one-unit increase in the awareness of the Kilis dishes of the participants decreased the awareness of the Syrian dishes.

Makalenin Türü

Araştırma Makalesi

* Sorumlu Yazar

E-posta: mharbalioglu@kilis.edu.tr (M. Akbaba)

DOI: 10.21325/jotags.2020.590

GİRİŞ

Göç olgusu bir yerde yaşayan bireylerin çeşitli nedenlerle buldukları yerden ayrılarak geçici veya kalıcı olarak başka bir yere yerleşmelerini ifade etmektedir. Çeşitli sınıflandırmaları olan göç kavramının olumlu veya olumsuz etkileri bulunmaktadır. Yaşanan göçlerin göç edilen yere sosyo-kültürel, ekonomik ve politik yönde etkileri olabilmekte, göç eden bireylerin sosyo-ekonomik durumları, yaşayış tarzları, demografik özellikleri göç edilen yerin kültürünü de etkileyebilmektedir. Kültür; tarihsel süreç içerisinde oluşturulan maddi ve manevi bütün değerler ve bunların yaratılmasının yanı sıra gelecek nesillere aktarılmasında kullanılan, insanların toplumsal ve doğal çevresine egemenliğin ölçüsünü gösteren araçların bütünüdür (Türk Dil Kurumu, 2019). Somut olmayan kültürel miras kapsamında yer alan yemekler de yerel kültür hakkında bilgi vermekte, ait olduğu coğrafyanın kültürel değerleri içerisinde bulunan vazgeçilmez unsurlar arasında yer almaktadır. Yaşanan göç hareketlerinin yemek kültürünü de etkileyebileceğinden hareketle; Suriye’de yaşanan iç çatışmalar nedeniyle kişilerin can ve mal güvenliklerinin olmaması sonucu kendilerini güvende hissedebilmek için, 3 milyon 523 bin 831 (Mülteciler Derneği, 2020) Suriyelinin topraklarını terk ederek Türkiye’ye göç etmek durumunda kalmalarıyla sonuçlanan zorunlu göç hareketiyle, yoğun olarak sınır illerde yaşamaları, Kilis ilinin ise nüfusundan fazla Suriyeli barındıran tek il olduğundan hareket ederek, Kilis ilinin yemek kültürüne de etkileri olduğu düşünülmektedir. Kilis mutfak kültürü hali hazırda Halep mutfağının etkisinde olan bir yemek kültürüne sahip olduğundan Suriye yemek kültürü ile benzerlikleri bulunmaktadır. Kilis ili restoranlarına bakıldığında yöresel yemekler görülmekle birlikte, göç sonrası il merkezinde Suriyelilere ait restoranlar açılmış ve menülerinin kendilerine ait yöresel yemeklerden oluştuğu görülmektedir. Bu kapsamda Kilis ilinde mevcut yemek kültürlerinin bilinirlik düzeylerini belirlemek amacıyla oluşturulan çalışmada Suriye yemeklerinin Kilis yemeklerinin bilinirliği üzerine etkisinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Göç Olgusu ve Kilis Yemeklerine Etkisi

İnsanlık boyunca tarihsel süreç içerisinde yer değiştirme hareketini ifade eden göçlerin niteliğinde devamlı olarak değişiklikler meydana gelmiştir. Başlarda göç olayları daha çok açlık, savaş, kıtlık, iklim şartları ve coğrafi koşullar gibi sebeplerden dolayı olurken günümüzde artık bu sebepler siyasi, iktisadi, kültürel, sanayileşme, eğitim ve gereksinim gibi nedenlerden kaynaklanmaktadır (Akıncı, Nergiz & Gedik, 2015). Tarih boyunca yaşanan göç hareketleri medeniyetlerin kurulmasında önemli etkiye sahip olmuş ve çeşitli tanımlamaları yapılmıştır.

Farklı bilim dalları tarafından farklı tanımlamaları olan göç kavramı; bir yerleşkede bulunan nüfusun bir kesiminin farklı nedenlerden dolayı buldukları yeri terk ederek başka bir yere ulaşmak amacıyla veya sürekli olarak gitmesini ifade etmektedir. Birleşmiş Milletler sürekli olmak ibaresini bir yılı aşkın süre olarak kabul etmiştir (Akgür, 1997; aktaran Şen, 2014). Diğer bir tanıma göre göç olgusu; insanların siyasi, ekonomik, doğal veya toplumsal nedenlerden dolayı yer değiştirmeleri eylemlerini ifade etmektedir. Bu hareket bireysel olabileceği gibi kitlesel şekilde de gerçekleşebilmektedir. Ancak bu olgu yalnızca yer değiştirme eylemi olarak sınırlandırmamak gerekmekte (Sezik, 2017), düşünce olarak başlayıp mekân değişimiyle eyleme dönüşmekte, kültürel uyumla sonuçlanan süreçler bütünü olarak ifade edilebilmektedir (Aydın, 2016). Bu kapsamda göç; çeşitli nedenlerden dolayı, bireysel veya kitlesel olarak bulunan coğrafyanın terk edilip başka bir coğrafyaya yerleşerek, kültürel aktarımlar ile sonuçlanan olgu şeklinde tanımlanabilmektedir.

Tanımlamalarla beraber göç olgusu kimi araştırmacılar tarafından şekli, yoğunluğu, süresine göre de sınıflandırmaktayken bazı araştırmacılar göç edilen yön ve göçmenlerin istekli olma durumlarına göre de sınıflandırmaktadır. Genel olarak bakıldığında göçler; iç veya dış, geçici veya sürekli, gönüllü veya zorunlu göç olarak sınıflandırılabilir (Telek, Ercan & Şit, 2016). Türüne bakılmaksızın tüm göçlerin olumlu ve olumsuz sonuçları bulunmaktadır. Zorlayıcı unsurlardan dolayı hayatlarını devam ettirebilmek adına farklı ülkeye göç etmek durumunda kalan bireyler gittikleri yerde bir yaşam mücadelesi içerisine girerler. Her ne kadar ekonomik göçmen olarak gitme kararı vermeseler de göçün boyutuna bağlı olarak ekonomik sonuçlar ve emek piyasası üzerinde etkiye sahip olurlar (Özgüler, 2018). Büyük çaplı oluşan kitlesel göçler, insan ve mekân arasındaki ilişkinin bozulmasında hızlı ve derinden etkiye sahiptir (Ekici & Tuncel, 2015). Dış göçler gönderen ülkede işgücünde azalmaya alan yerde ise artmaya, dini sorunlara, kültür çatışmalarına neden olabilmektedir (Telek ve ark., 2016). Çok yönlü karaktere sahip olan göç olgusu toplumun kültürel ekonomik veya toplumsal yapısıyla yakından ilişkili olup ülkelerin nüfus yapısı ve nüfusun gerek nicel gerekse nitel yapısında etkiye sahiptir (Es & Ateş, 2004). Göç edenlerin gittikleri yerdeki gereksinimleri, toplumla kaynaşması, nasıl karşılandığı ve geride bıraktıkları ile kazandıkları arasında denge kurması açısından da göç bireyleri ve bunun yanı sıra bireylerin oluşturduğu toplumları etkilemektedir. Göç sonucu pek çok kültür ve medeniyetler değişikliğe uğrayarak yeni medeniyetler veya kültürler oluşturmuştur (Urk, 2010). Kitlesel olarak gerçekleştirilen göçler zamanla tecrübeler sonucu elde ettiği somut birikimleri olan dış politikası, ekonomik yatırımları, ekonomik kalkınmışlığı, altyapı gibi veya soyut deneyimleri olan maneviyatı, yaşam şekli, kültürel değerlerini önemli ölçüde etkiler. Göç eden bireyler zamanla ya kendilerine ait olan kültürü benimsetir ya da göç ettikleri yerin kültürünü benimseyerek asimilasyona uğrarlar (Aydın, 2016). Göçler sonucunda yaşanan bu değişimlerin kültürel aktarım, değişim veya dönüşüm kısmında önemli etkiye sahip olduğu düşünüldüğünde 2011 yılında Suriye'den Türkiye'ye doğru gerçekleşen yoğun göç hareketinin de önemli etkilere sebep olduğu söylenebilir.

Suriye'de 2011 yılında başlayan olaylar sonrasında can güvenliği tehlikede olan Suriyeliler; başta Türkiye olmak üzere Ürdün, Lübnan ve Irak'a göç etmek zorunda kalmışlardır. Ülkelerinde devam eden iç savaş sebebiyle güvenilir yer olarak Türkiye'yi seçmişler ve en fazla göçü böylelikle Türkiye almıştır (Çetin & Uzman, 2012: 10). Açık kapı uygulaması ile Türkiye'ye gelen Suriyeliler ilk olarak sınırdaki kamplara yerleştirilmiş sonrasında şehir merkezlerinde yaşamaya başlamışlardır. İl nüfusuna göre Türkiye genelinde bulunan Suriyelilerin en yoğun olduğu il Kilis'tir.

Kilis Güneydoğu Anadolu Bölgesinin Suriye sınırında yer alan sınır şehridir. Komşuları Gaziantep ve Suriye'dir (Kilis İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2019). Suriyelilerin yerli nüfusa oranla en yoğun yaşandığı il (%81.31) olan Kilis 115 bin 898 kayıtlı mülteciye ev sahipliği yapan (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2019) ensar bir şehirdir. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından yayınlanan güncel verilere göre Elbeyli Konteyner kentlerinde 8.525 Suriyeli kalmaktadır (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2019). Kamplar dışında kalan Suriyeliler şehir merkezinde ve ilçelerinde ikamet etmektedir. Bir kısmı ilde çeşitli işyerlerinde istihdam edilmekte olan Suriyelilerin bir kısmı ise kendi işyerlerini açarak faaliyet göstermektedir. Yaşanan göç sonrasında kendi nüfusundan fazla Suriyeli barındıran ilde Suriyeli restoran sayılarının arttığı ve menülerinde Suriye yemeklerinin yer aldığı gözlemlenmektedir. Göçler sonrasında göç edilen yerlerin sosyo-kültürel olarak aktarım ve etkileşim durumu göz önüne alındığında geçici olarak görülüp kalıcı hale gelen bu göç hareketinin günümüzde sosyo-kültürel anlamda etkilemeleri kapsamında sınır ili olan Kilis'in yemek kültürüne etkileri olacağı düşünülmektedir.

Kilis mutfağı Türk mutfağı ve Halep mutfağının özelliklerini yansıtan yemek kültürüne sahip bir ildir. Yemeklerin ana malzemesini et ve bulgur oluştururken; acı, baharat ve ilde yetiştirilen zeytinlerden elde edilen zeytinyağı vazgeçilmez öğeleridir (Kilis Valiliği, 2019). Suriye mutfağına bakılınca Osmanlı Türkleri, Abbasiler ve Farsların etkisinde kaldığı (Harris, 1998; aktaran Özbay, 2015) yerel baharatlarını Avrupa mutfağı ile birleştiren Arap mutfaklarının temsilcisi olarak görülmektedir. Pirinç ve bulgur öncelikli tahıllar olup (Otoo & Otoo, 1997; aktaran Özbay, 2015), acı biber salçası, nar ekşisi, tahin ve zeytinyağı yoğun olarak kullanılmaktadır (Haris, 1998; aktaran Özbay, 2015). Bu noktadan hareketle ilin Suriye mutfağı ile benzerliği de görülmektedir. Bu kapsamda il genelinde Kilis ve Suriye'ye ait yöresel olan ve restoran menülerinde yer alan yemeklerin listesi çıkarılarak anket formu oluşturularak bilinirlik ve beğenme düzeyleri belirlenmeye çalışılmıştır.

Yöntem

Bu çalışmada, Kilis ilinde çeşitli nedenlerle ikamet edenlerin yiyecek ve içecek işletmelerinde sunulan Kilis ve Suriye mutfağı yemeklerinin bilinirlik ve beğeni düzeylerinin ve buna bağlı olarak Kilis mutfağında Suriye göçünün etkisinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklemi, Kilis ilinde ikamet eden toplam 410 kamu sektörü, özel sektör, serbest meslek çalışanları ile öğrencilerden oluşmaktadır. Araştırmada alan araştırması yöntemi kapsamında yapılandırılmış anket tekniği kullanılmıştır. Anket üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde demografik sorulara, ikinci bölümde katılımcıların Kilis yemeklerinden yediklerine, beğendiklerine ya da beğenmediklerine yönelik önermeler üçüncü bölümde ise katılımcıların Suriye yemeklerinden yediklerine, beğendiklerine ya da beğenmediklerine yönelik önermeler bulunmaktadır. Anket soruları Mankan (2012)' nin çalışmasından ve Kilis ilinde faaliyet gösteren yiyecek içecek işletmelerinin menülerinden faydalanılarak oluşturulmuştur. Ölçekte; Tatlı malhıta, Ekşili malhıta, Kilis tava, Kilis Kebabı, Altı Ezmeli, Şihilmahşe, Kümbülmüşfiyye, Lebeniye, Oruk, Fırın yapması, Sucuk Hamra, Öcce, Et balığı, Bayram kızartması, Cennet çamuru, Gerebiç, Kilis katmeri, Mayanalı kahkeden oluşan Kilis yöresel yemekleri ile Kepse pilavı, Mendi pilavı, Falafel, Tahita, Humus, Fatayer, Bakla, Tabule, Mamuniye, Suriye usulü tavuk döner, Tavuk brost, Babagannuş, Musabbaha, Molohia tavuk, Mabruma (burma kadayıf), Suriye usulü Künefe, Halawet al Jiben (peynirli helva), Saiabiyat (şöbiyet) olarak Suriyeliler tarafından lokantalarda sunulan yemeklerinden 18'er tane belirlenmiş olup ölçek toplam 36 maddeden oluşmaktadır.

Bulgular

Çalışmada öncelikle güvenilirlik analizi yapılmıştır. Verilerin güvenilirliği Cronbach's Alpha ile test edilmiştir. Cronbach's Alpha sonucu 0,885 çıkmıştır. Analiz sonucunda güvenilirlik katsayısına bağlı olarak ölçeğin güvenilirliğinin 0,80'nin üzerinde olması ölçeğin yüksek derecede güvenilir olduğunu göstermektedir (Kayış, 2014). Anketler aracılığı ile toplanan verilerin istatistikî analizleri için; örneklem grubunun özelliklerinin belirlenmesine ilişkin frekans ve yüzde hesaplamaları yapılmıştır. Katılımcıların Kilis ve Suriye yemeklerinden yediklerine, beğendiklerine ya da beğenmediklerine yönelik ifadelerle katılım durumlarının frekans dağılımlarının yanı sıra aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri hesaplanarak betimlenmiş ve Suriye yemeklerinin Kilis ili yemekleri üzerine etkisini belirlemek amacıyla regresyon analizi yapılmıştır. Bununla birlikte katılımcıların demografik özelliklerine göre Kilis ve Suriye yemeklerinden yediklerine, beğendiklerine ya da beğenmediklerine ilişkin ifadelerle katılım durumları arasındaki farklılıkları belirlemeye yönelik, t-testi ve ANOVA analizi yapılmıştır.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Cinsiyet	f	%	Medeni Durum	f	%
Erkek	220	53,7	Evli	168	41,0
Kadın	190	46,3	Bekâr	242	59,0
Yaş	f	%	Eğitim Durumu	f	%
20 yaş ve altı	42	10,2	İlköğretim	30	7,3
21-30 yaş	208	50,7	Lise	58	14,1
31-40 yaş	112	27,3	Ön lisans	110	26,8
41-50 yaş	38	9,3	Lisans	168	41,0
51 yaş ve üzeri	10	2,4	Lisansüstü	44	10,7
Aylık Gelir	f	%	Meslek	f	%
2.020 TL ve altı	116	28,3	Kamu Sektörü Çalışanı	188	45,9
2.021 TL ve 4.041 TL arası	198	48,3	Özel Sektör Çalışanı	58	14,1
4.042 TL ve 6.062 TL arası	56	13,7	Serbest Meslek	70	17,1
6.603 TL ve üstü	40	9,8	Çalışmıyor	94	22,9
TOPLAM	410	100	TOPLAM	410	100

Tablo 1'e göre araştırmanın örneklem grubunu oluşturan katılımcıların 53,7'sini erkek, 46,3' ünü kadın, %41'ini evli katılımcılar oluşturmaktayken, bekâr katılımcıların oranı ise %59'dur. Katılımcıların büyük bir çoğunluğu %50,7 ile 21-30 yaş arası, %41 ile lisans mezunlarından oluşmaktadır. Katılımcıların aylık gelir durumuna bakıldığında ise, örneklemin %48,3' ü 2.021 TL ve 4.041 TL arasında, %28,3' ü 2.020 TL ve altında, %13,7'si 4.042 TL ve 6.062 TL arasında ve %9,8'i 6.603 TL ve üstünde gelir düzeyinde oldukları belirlenmiştir. Araştırmaya katılım gösterenlerin büyük bir çoğunluğu kamu sektörü(%45,9) en az özel sektör (%14,1) çalışanlarından oluşmaktadır.

Tablo 2. Katılımcıların Kilis Yemeklerinden Yediklerine, Beğendiklerine ya da Beğenmediklerine İlişkin İfadelere Katılım Durumları

Kilis Yemeklerinden;	1	2	3	4	Ort.	Std Sapma
	(%)	(%)	(%)	(%)		
Tatlı Malhita	39,5	13,7	31,2	15,6	2,23	1,13
Ekşili Malhita	36,1	14,6	35,1	14,1	2,27	1,10
Kilis Tava	2,0	10,7	69,8	17,6	3,03	0,60
Kilis Kebabı	6,3	10,2	64,4	19,0	2,96	0,74
Altı Ezmeli	19,0	8,3	58,0	14,6	2,68	0,94
Şihılmaşşe	28,3	10,7	43,9	17,1	2,50	1,08
Kümbülmüşfiyye	28,3	8,3	45,9	17,6	2,53	1,08
Lebeniye	9,3	14,6	61,0	15,1	2,82	0,80
Oruk	10,7	17,1	54,6	17,6	2,79	0,86
Fırın Yapması	21,0	12,2	45,9	21,0	2,67	1,03
Sucuk Hamra	24,9	12,7	44,9	17,6	2,55	1,05
Öcce	20,0	15,1	47,3	17,6	2,62	0,99
Et Balığı	27,8	11,2	44,4	16,6	2,50	1,07
Bayram Kızartması	29,8	9,8	44,9	15,6	2,46	1,08
Cennet Çamuru	8,3	10,7	62,9	18,0	2,91	0,78
Gerebiç	14,6	11,2	61,5	12,7	2,72	0,87
Kilis Katmeri	6,3	13,2	62,9	17,6	2,92	0,75
Mayanalı Kahke	20,5	9,8	54,6	15,1	2,64	0,97

n: 410, 1=Duymadım, 2= Yedim Beğenmedim, 3=Yedim Beğendim, 4= Duydum.

Araştırmaya katılanların Kilis ili yemeklerinden duyduklarına, duymadıklarına, yediklerine, beğendiklerine ya da yiyip beğenmediklerine yönelik ifadelerle katılım durumlarına göre katılımcılar Kilis ilinin yöresel yemeklerinden en çok Kilis tava (%69,8), Kilis kebabı (%64,4), cennet çamuru (%62,9), Kilis katmeri (%62,9), gerebiç (%61,5) ve

lebeniye (%61,0) yemeklerini yiyip beğendiklerini ifade etmişlerdir. Bunun yanı sıra katılımcıların en çok tatlı malhita (% 39,5) ve ekşili malhita çorbalarını duymadıklarını belirtmişlerdir. Bununla birlikte katılımcılar Kilis yemeklerinden en çok Kilis tava (%98,1), Kilis katmeri (%93,7), Kilis kebabı (%93,6), cennet çamurunu (%91,6) bildiklerini ifade etmişlerdir (Tablo 2).

Tablo 3. Katılımcıların Suriye Yemeklerinden Yediklerine, Beğendiklerine ya da Beğenmediklerine İlişkin İfadelere Katılım Durumları

Suriye Yemeklerinden;	1	2	3	4	Ort.	Std Sapma
	(%)	(%)	(%)	(%)		
Kepse Pilavı	52,2	10,7	23,4	13,7	1,99	1,14
Mendi Pilavı	58,5	10,7	15,1	15,6	1,88	1,16
Falafel	45,4	7,8	31,7	15,1	2,17	1,16
Tahita	62,0	11,2	13,2	13,7	1,79	1,12
Humus	24,9	11,7	48,8	14,6	2,53	1,02
Fatayer	62,0	10,2	16,1	11,7	1,78	1,10
Bakla	43,4	17,6	26,8	12,2	2,08	1,09
Tabule	60,5	9,3	17,6	12,7	1,82	1,12
Mamuniye	62,9	10,2	13,7	13,2	1,77	1,11
Suriye Usülü Tavuk Döner	37,6	22,4	29,8	10,2	2,13	1,03
Tavuk Brost	60,5	9,3	20,0	10,2	1,80	1,09
Babagannuş	50,7	7,3	28,8	13,2	2,04	1,15
Musabbaha	61,5	7,3	18,5	12,7	1,82	1,13
Molohia Tavuk	65,9	8,8	17,1	8,3	1,68	1,03
Mabruma (Burma Kadayıf)	39,5	12,2	32,2	16,1	2,25	1,14
Suriye usülü Künefe	28,3	13,2	45,4	13,2	2,43	1,04
Halawet al Jiben (Peynirli Helva)	44,4	12,7	29,8	13,2	2,12	1,12
Saiabiyat (Şöbiyet)	37,1	13,2	34,6	15,1	2,28	1,12

n: 410, 1=Duymadım, 2= Yedim Beğenmedim, 3=Yedim Beğendim, 4= Duydum.

Araştırmaya katılanların Suriye yemeklerinden duyduklarına, duymadıklarına, yediklerine, beğendiklerine ya da yiyip beğenmediklerine yönelik ifadelerle katılım durumlarına göre katılımcılar Suriye yöresel yemeklerinden en çok humus (%75,1), Suriye usülü künefe (%71,8), saiabiyat (%62,9), Suriye usülü tavuk döner (%62,4) ve mabruma (%60,5) yemeklerini duyduklarını ifade etmişlerdir. Bunun yanı sıra katılımcıların en çok molohia tavuk (%65,9) yemeğini duymadıklarını belirtmişlerdir. Bununla birlikte katılımcılar Suriye yemeklerinden en çok Suriye usülü tavuk döner (%22,4), bakla (17,6), Suriye usülü künefe ve saiabiyat (%13,2) yemeklerini yiyip beğenmediklerini ifade etmişlerdir (Tablo 3).

Tablo 4. Suriye Yemeklerinin Kilis İli Yemekleri Üzerine Etkisi

BAĞIMSIZ DEĞİŞKEN	BAĞIMLI DEĞİŞKEN		
	Kilis Yemekleri		
	R ²	Beta	p
Suriye Yemekleri	0,001	-0,023	0,640

Tablo 4'te yapılan regresyon analizinin sonuçlarına göre, R² determinasyon katsayısı değerine göre, Kilis ili yemeklerinin %1'i (R²=0,001) Suriye yemekleri tarafından açıklanabilmekte olduğu bağımlı ve bağımsız değişken arasındaki ilişki p>0,005 olduğundan anlamlı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte katılımcıların Kilis yemeklerinin bilinirliğindeki bir birimlik artış Suriye yemeklerinin bilinirliğinde- 0,023 birimlik azalış sağladığı belirlenmiştir.

Tablo 5. Katılımcıların Demografik Özelliklerine göre Kilis Yemeklerinden Yediklerine, Beğendiklerine ya da Beğenmediklerine İlişkin İfadelere Katılım Durumları arasındaki farklılıkları

Değişkenler		n	Ort.	s.s.	F	p
Cinsiyet	Erkek	220	2,62	0,58	0,041	0,314
	Kadın	190	2,68	0,58		
Medeni Durum	Evli	168	2,75	0,52	6,817	0,006
	Bekâr	242	2,59	0,61		
Yaş	20 yaş ve altı	42	2,71	0,83	1,276	0,279
	21-30 yaş	208	2,60	0,58		
	31-40 yaş	112	2,68	0,51		
	41-50 yaş	38	2,81	0,52		
	51 yaş ve üzeri	10	2,66	0,37		
Eğitim Durumu	İlköğretim	30	3,01	0,40	5,616	0,000
	Lise	58	2,69	0,50		
	Ön lisans	110	2,74	0,65		
	Lisans	168	2,54	0,59		
	Lisansüstü	44	2,60	0,47		
Aylık Gelir	2.020 TL ve altı	116	2,63	0,70	0,387	0,763
	2.021 TL ve 4.041 TL arası	198	2,69	0,54		
	4.042 TL ve 6.062 TL arası	56	2,62	0,58		
	6.603 TL ve üstü	40	2,63	0,45		
Meslek	Kamu Sektörü Çalışanı	188	2,60	0,51	1,559	0,199
	Özel Sektör Çalışanı	58	2,67	0,57		
	Serbest Meslek	70	2,77	0,47		
	Çalışmıyor	94	2,67	0,77		

Araştırmaya katılanların medeni durum ve eğitim durumu değişkeni açısından Kilis yemeklerinden yediklerine, beğendiklerine ya da beğenmediklerine ilişkin ifadelerle katılım durumları arasındaki farklılıkları ilişkin algıları arasında $p < 0,05$ olduğundan anlamlı farklılık görülmektedir. Bu bağlamda Kilis yemeklerinden yediklerine, beğendiklerine ya da beğenmediklerine ilişkin algı katılımcıların medeni durum ve eğitim durumlarına göre farklılık göstermektedir. Bunun yanı sıra araştırmaya katılım gösterenlerin cinsiyet, yaş, aylık gelir ve meslek değişkeni açısından Kilis yemeklerinden yediklerine, beğendiklerine ya da beğenmediklerine ilişkin algıları arasında $p > 0,05$ olduğundan anlamlı bir farklılık görülmemektedir. Bu bağlamda Kilis yemeklerinden yediklerine, beğendiklerine ya da beğenmediklerine ilişkin algı cinsiyet, yaş, aylık gelir ve meslek değişkenine göre farklılık göstermemektedir (Tablo 5).

Tablo 6. Katılımcıların Demografik Özelliklerine göre Suriye Yemeklerinden Yediklerine, Beğendiklerine ya da Beğenmediklerine İlişkin İfadelere Katılım Durumları arasındaki farklılıkları

Değişkenler		n	Ort.	s.s.	F	p
Cinsiyet	Erkek	220	2,12	0,81	0,718	0,005
	Kadın	190	1,89	0,80		
Medeni Durum	Evli	168	2,08	0,71	15,896	0,200
	Bekâr	242	1,97	0,87		
Yaş	20 yaş ve altı	42	1,93	0,96	1,067	0,372
	21-30 yaş	208	2,01	0,80		
	31-40 yaş	112	2,08	0,83		
	41-50 yaş	38	1,88	0,67		
	51 yaş ve üzeri	10	2,39	0,73		

Tablo 6. Katılımcıların Demografik Özelliklerine göre Suriye Yemeklerinden Yediklerine, Beğendiklerine ya da Beğenmediklerine İlişkin İfadelere Katılım Durumları arasındaki farklılıkları (devamı)

Eğitim Durumu	İlköğretim	30	2,10	0,77	6,611	0,000
	Lise	58	2,20	0,90		
	Ön lisans	110	2,15	0,93		
	Lisans	168	1,78	0,72		
	Lisansüstü	44	2,28	0,48		
Aylık Gelir	2.020 TL ve altı	116	2,22	0,94	8,359	0,000
	2.021 TL ve 4.041 TL arası	198	1,95	0,78		
	4.042 TL ve 6.062 TL arası	56	1,65	0,60		
	6.603 TL ve üstü	40	2,27	0,65		
Meslek	Kamu Sektörü Çalışanı	188	1,98	0,71	0,691	0,558
	Özel Sektör Çalışanı	58	2,01	1,02		
	Serbest Meslek	70	2,00	0,86		
	Çalışmıyor	94	2,12	0,84		

Araştırmaya katılanların cinsiyet, eğitim durumu ve aylık gelir değişkeni açısından Suriye yemeklerinden yediklerine, beğendiklerine ya da beğenmediklerine ilişkin ifadelerle katılım durumları arasındaki farklılıklarına ilişkin algıları arasında $p < 0,05$ olduğundan anlamlı bir farklılık görülmektedir. Bu bağlamda Suriye yemeklerinden yediklerine, beğendiklerine ya da beğenmediklerine ilişkin algı katılımcıların cinsiyeti, eğitim durumu ve aylık gelirine göre bir farklılık göstermektedir. Bunun yanı sıra araştırmaya katılım gösterenlerin medeni durum, yaş ve meslek değişkeni açısından Suriye yemeklerinden yediklerine, beğendiklerine ya da beğenmediklerine ilişkin algıları arasında $p > 0,05$ olduğundan anlamlı bir farklılık görülmemektedir. Bu bağlamda Suriye yemeklerinden yediklerine, beğendiklerine ya da beğenmediklerine ilişkin algı medeni durum, yaş ve meslek değişkenine göre farklılık göstermemektedir (Tablo 6).

Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada Kilis ilinde çeşitli nedenlerle ikamet edenlerin yiyecek ve içecek işletmelerinde sunulan Kilis ve Suriye mutfağı yemeklerinin bilinirlik ve beğeni düzeylerinin ve buna bağlı olarak Kilis mutfağında Suriye göçünün etkisinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla Suriye yemeklerinin Kilis ili yemekleri üzerine etkisini belirlemeye yönelik regresyon analizi yapılmıştır. Regresyon analizi sonuçlarına göre Kilis yemeklerinin bilinirliğinin artması Suriye yemeklerinin bilinirliğini azalttığı belirlenmiştir. Bunun yanı sıra katılımcıların Kilis ve Suriye yemeklerinden yediklerine, beğendiklerine ya da beğenmediklerine ilişkin ifadelerle katılım durumlarına ve söz konusu ifadelerle katılım durumlarının cinsiyet, medeni durum, yaş, eğitim durumu, aylık gelir ve mesleğine göre farklılaşmasına bakılmıştır.

Yapılan analizler sonucunda yiyecek içecek işletmelerin menülerinde yer alan Kilis ilinin yöresel yemeklerinden en çok ana yemeklerden Kilis tava, Kilis kebabı, tatlılardan cennet çamuru, Kilis katmeri, gerebiç ve çorbalarından lebeniye yemeklerini yiyip beğendiklerini ifade etmişlerdir. Bunun yanı sıra katılımcılar en çok tatlı ve ekşili malhita çorbalarını duymadıklarını belirtmişlerdir. Suriye yemeklerinden duyduklarına, duymadıklarına, yediklerine, beğendiklerine ya da yiyip beğenmediklerine yönelik ifadelerle katılım durumlarına göre katılımcılar Suriye yöresel yemeklerinden en çok humus, Suriye usulü künefe, saiabiyat, Suriye usulü tavuk döner ve mabruma yemeklerini bildiklerini ifade etmişlerdir. Bunun yanı sıra katılımcıların en çok molohia tavuk yemeğini duymadıklarını belirtmişlerdir.

Araştırmada yapılan t testi ve ANOVA analizine göre araştırmaya katılanların medeni durum ve eğitim durumu değişkeni açısından Kilis yemeklerinden yediklerine, beğendiklerine ya da beğenmediklerine ilişkin ifadelerle katılım durumları arasındaki farklılıkları ilişkin algıları arasında anlamlı bir farklılık görülmektedir. Bu bağlamda Kilis yemeklerinden yediklerine, beğendiklerine ya da beğenmediklerine ilişkin algı katılımcıların medeni durum ve eğitim durumlarına göre bir farklılık göstermektedir. Ortalama değerlere göre evliler bekârlara ve ön lisans mezunu katılımcılar ilköğretim, lise, lisans ve lisansüstü katılımcılara nazaran Kilis yemeklerini yediklerine dair ifadelerle daha fazla katılım göstermektedir. Bunun yanı sıra araştırmaya katılım gösterenlerin cinsiyet, yaş, aylık gelir ve meslek değişkeni açısından Kilis yemeklerinden yediklerine, beğendiklerine ya da beğenmediklerine ilişkin algıları anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Araştırmaya katılanların cinsiyet, eğitim durumu ve aylık gelir değişkeni açısından Suriye yemeklerinden yediklerine, beğendiklerine ya da beğenmediklerine ilişkin ifadelerle katılım durumları arasındaki farklılıklarına ilişkin algılarında anlamlı bir farklılık görülmektedir. Bu bağlamda Suriye yemeklerinden yediklerine, beğendiklerine ya da beğenmediklerine ilişkin algı katılımcıların cinsiyeti, eğitim durumu ve aylık gelirine göre bir farklılık göstermektedir. Ortalama değerlere göre erkek katılımcılar kadın katılımcılara, lisansüstü mezunları ilköğretim, lise, ön lisans ve lisans mezunu katılımcılara, 6.603 TL ve üstü geliri olan katılımcılar diğer gelir grubundakilere nazaran Suriye yemeklerini yediklerine dair ifadelerle daha fazla katılım göstermektedir. Bununla birlikte araştırmaya katılım gösterenlerin Suriye yemeklerinden yediklerine, beğendiklerine ya da beğenmediklerine ilişkin algı medeni durum, yaş ve meslek değişkenine göre bir farklılık göstermemektedir.

Yapılan analizler sonucunda Kilis ilinde çeşitli nedenlerle ikamet edenlerin Kilis ilinin yöresel yemeklerini bilinirlik düzeylerinin yüksek olduğu ancak Suriye yemeklerinin zaman içerisinde bilinirliğinin artması sonucu bu durumdan olumsuz olarak etkilenebileceği görülmektedir. Bu nedenle Kilis mutfağının bilinirliğini arttırmaya yönelik önlemler alınması gerekmektedir.

Araştırmada yapılan analiz sonuçlarından yola çıkılarak Kilis mutfağı için özellikle restoran menülerinde belli başlı yemeklerle birlikte yöreye özgü olan sülüklü pancar, dövme çorbası, kölük aşı çorbası, teşrübe, pimpirim kavurma, acur mutayana, egeği dolması, ekmek aşı, mıkla, çürütme, bulamaç, şişberek, kırk semseği, haytalya, bastıklı muska, şüdü ve sucuk hapisası gibi yöresel yemeklerin eklenmesi, Suriyeliler tarafından açılan restoranlarda Kilis iline özgü yemeklere de orijinal formunu bozmadan yer verilmesi, Kilis yemeklerinin işletmeler tarafından tanıtımının daha fazla yapılması, Suriyeli işletmecilere Kilis yemekleri sunmaları durumunda teşvik desteklerinin yapılması ve belli dönemlerde kamu kurumlarıyla yiyecek içecek işletmelerinin işbirliği içerisinde yöresel lezzet tanıtım stantlarının açtırılması gibi öneriler sunulabilir.

KAYNAKÇA

- Akıncı, B., Nergiz, A. & Gedik, E. (2015). Uyum süreci üzerine bir değerlendirme: Göç ve toplumsal kabul. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 58-83.
- Aydın, İ. (2016). *Dış göçlerin Türk ekonomisine etkileri: Suriye kaynaklı dış göçün iktisadi açıdan incelenmesi ve değerlendirilmesi* (Yüksek Lisans Tezi), Türk Hava Kurumu Üniversitesi, Ankara, 18.12.2019 tarihinde file:///C:/Users/pc/Downloads/445903.pdf adresinden alındı.

- Çetin, A. & Uzman N. (2012). Sığınmacılar çerçevesinde Suriye Türkiye ilişkilerine bir bakış. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Uluslararası Avrasya Strateji Dergisi*, 1(1), 3-18.
- Ekici, S. & Tuncel, G. (2015). Göç ve insan. *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(9), 9-22.
- Es, M. & Ateş, H. (2004). Kent yönetimi, kentleşme ve göç, sorunlar ve çözüm önerileri. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, (48), 205-248.
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, (2019). *Geçici koruma*. 16.12.2019 tarihinde <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> adresinden alındı.
- Kayış, A. (2014). Güvenilirlik analizi. İçinde Ş. Kalaycı, (Ed.), *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*, içinde (6.Baskı, ss. 404-420), Ankara, Asil Yayın Dağıtım Ltd. Şti.
- Kilis Valiliği, (2019). *Kilis yemekleri*. 20.12.2019 tarihinde <http://kilis.gov.tr/kilis-yemekleri> adresinden alındı.
- Kilis İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, (2019). 20.12.2019 tarihinde <https://kilis.ktb.gov.tr/TR-61652/genel-bilgiler.html> adresinden alındı.
- Mankan, E. (2012). *Yabancı turistlerin Türk mutfağına ilişkin görüşleri: Ege bölgesi örneği* (Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi, Ankara. 20.12.2019 tarihinde <file:///C:/Users/pc/Downloads/312020.pdf> adresinden alındı.
- Mülteciler ve Sığınmacılar Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği, (2020). 04.05.2020 tarihinde <https://mülteciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi/> adresinden alındı.
- Özbay, G. (2015). Ortadoğu Mutfağı, *Uluslararası Gastronomi* M. Sarıışık (Ed.) içinde, (1. Baskı, s. 269-301, Ankara, Detay Yayıncılık.
- Özgüler, C. V. (2018). Kitlesele göçlerin emek piyasalarına etkisi: Türkiye'deki Suriyeliler, *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 74, 77-102.
- Sezik, M. (2017). Türkiye zorunlu göçlerin Türkiye kentleri üzerindeki etkileri. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7(2), 139-156.
- Şen, M. (2014). Türkiye'de iç göçlerin neden ve sonuç kapsamında incelenmesi. *Çalışma ve Toplum Dergisi*, 40(1), 231-256.
- Telek C., Ercan C. & Şit A. (2016). Türkiye'de iç göçün illerin ihracat, istihdam ve vergi gelirleri ile ilişkisi: 7 bölgeden 7 ilin incelenmesi. İçinde, M. Paksoy & K. Sarıçoban & E. Yıldırımçı & Ö. Özkan (Ed.). Ortadoğu'daki Çatışmalar Bağlamında Göç Sorunu. Kilis 7 Aralık Üniversitesi II. Uluslararası Ortadoğu Konferansları (ss. 143-154). Kilis. 18.12.2019 tarihinde <http://iibf.kilis.edu.tr/dosyalar/ikinciOrtadogu/bildiriKitap.pdf> adresinden alındı.
- Türk Dil Kurumu, (2019). Kültür. 16.12.2019 tarihinde www.tdk.gov.tr adresinden alındı.
- Urk, M., (2010). *Göç olgusu bağlamında mülteciler, sığınmacılar ve insan hakları* (Yüksek Lisans Tezi). Maltepe Üniversitesi, İstanbul. 19.12.2019 tarihinde <file:///C:/Users/pc/Downloads/278731.pdf> adresinden alındı.

Shadow of Syrian Migration in Kilis Province Local Foods

Melda AKBABA

Kilis 7 Aralık University, Tourism and Hotel Management Vocational School, Kilis/Turkey

Gamze ÖZEL

Kilis 7 Aralık University, Tourism and Hotel Management Vocational School, Kilis/Turkey

Extensive Summary

Introduction

The phenomenon of immigration means that individuals living in one place leave their places for various reasons and move to another place temporarily or permanently. Foods within the scope of intangible cultural heritage also provide information about local culture. Foods included in the context of intangible cultural heritage also provide information about local culture and are among the indispensable elements of the cultural values of the geography to which they belong. In this study considering that the migration movements experienced may also affect the food culture, the level of awareness of the existing foods in the province was tried to be determined, as a result of the forced migration movement that people participated to feel safe with the lack of life and property security due to internal conflicts in Syria, Syrians left the territory of close to two billion by the forced migration which resulted in problems with having to emigrate to Turkey. It is seen that the province of Kilis is the only province with more Syrians than its population. As a result of this migration movement, the immigrants spread throughout the country but lived in border provinces intensely. In this context, it is thought that Kilis province will have an impact on food culture. Since Kilis province already has a food culture that is influenced by the Aleppo foods, it has similarities with the Syrian food culture. While looking at the restaurants of the province of Kilis, you can see local foods, but after the immigration, Syrian restaurants have been opened in the city center and their menus are made up of their own local foods. In this context, in the study it is aimed to determine the effect of Syrian food on the awareness of Kilis food.

Method

In this study, it is aimed to determine the level of awareness and appreciation of Kilis and Syrian cuisine food which are served in food and beverage businesses those who reside in Kilis province for various reasons and accordingly, it is aimed to determine the effect of Syrian migration in Kilis province food. The sample of the research consists of 410 public sector, private sector, self-employed workers and students who are residing in Kilis province. In this research, structured questionnaire technique was used within the scope of field research method. In the scale, 18 of the Kilis foods and 18 of the Syrian foods were determined and the scale consists of total 36 items.

Findings

In the study, primarily reliability analysis was performed. The reliability of the data has been tested with Cronbach's Alpha. Cronbach's Alpha result is 0,885. For statistical analysis of data collected through surveys; frequency and percentage calculations were made for determining the characteristics of the sample group. The expressions of the participants' expressions about whether they eat, like or dislike from Kilis and Syrian foods are described by calculating the mean and standard deviation values as well as the frequency distributions of their

participation. And then regression analysis was carried out to determine the effect of Syrian food on Kilis food. In addition, according to the demographic characteristics of the participants, t-test and ANOVA analysis were carried out to determine the differences between the status of participation in statements about whether they ate, liked or disliked from Kilis and Syrian food.

As a result of the analyzes, one of the local foods of Kilis province, located in the menus of food and beverage enterprises, they stated that they enjoyed and ate Kilis tava and Kilis kebab, from sweets cennet çamuru, Kilis katmeri, gerebiç and from soups lebeniye. In addition, the participants stated that they the most did not hear sweet and sour malhita soups. Participants according to their status of participation in statements about what they heard, did not hear, ate, liked or disliked from Syrian food they stated that they knew the most hummus, Syrian-style kunefe, saiabiyat, Syrian-style chicken doner and mabruma from the Syrian local foods. In addition, the participants stated that they the most did not hear the molohia chicken food.

According to the results of the regression analysis, R^2 determination coefficient value, it is concluded that the food in Kilis can be explained by Syrian foods and the relationship between the dependent and independent variable is not significant. However, it was determined that the participants' one-unit increase in the awareness of Kilis food decreased -0,023 units in the awareness of the Syrian foods.

In terms of the marital status and educational status variable of the participants, there is a significant difference between their participation status in expressions regarding Kilis foods, whether they like it or not. In addition, there is no significant difference between the perceptions of the participants of the study regarding their eating, liking or dislike of Kilis foods in terms of gender, age, monthly income and profession variable.

In terms of the gender, educational status and monthly income variable of the participants, there is a significant difference between their participation status in expressions regarding Syrian foods, whether they like it or not. In addition, there is no significant difference between the perceptions of the participants of the study regarding their eating, liking or dislike of Syrian foods in terms of marital status, age and occupation variable.

Conclusions and Recommendations

In this study, it is aimed to determine the awareness of Kilis and Syrian cuisine foods which are served in food and beverage businesses who reside in Kilis province for various reasons and accordingly, it was aimed to determine the effect of Syrian migration in Kilis cuisine. As a result of the analyzes, it has been determined that those who live in Kilis province for various reasons have a high level of awareness about the local foods of Kilis. However, as a result of the increasing awareness of Syrian food over time, it can be seen that this situation may be adversely affected. Therefore, measures should be taken to increase awareness of Kilis cuisine.

Based on the analysis results made in the research, it is necessary to add local foods that are specific to the region together with certain foods, especially in restaurant menus for Kilis cuisine. It may be suggested that in restaurants opened by Syrians include foods specific to Kilis province without spoiling its original form, more promotion of Kilis foods by businesses and incentive supports for these businesses, in certain periods opening regional flavor promotion stands in cooperation with public institutions.